

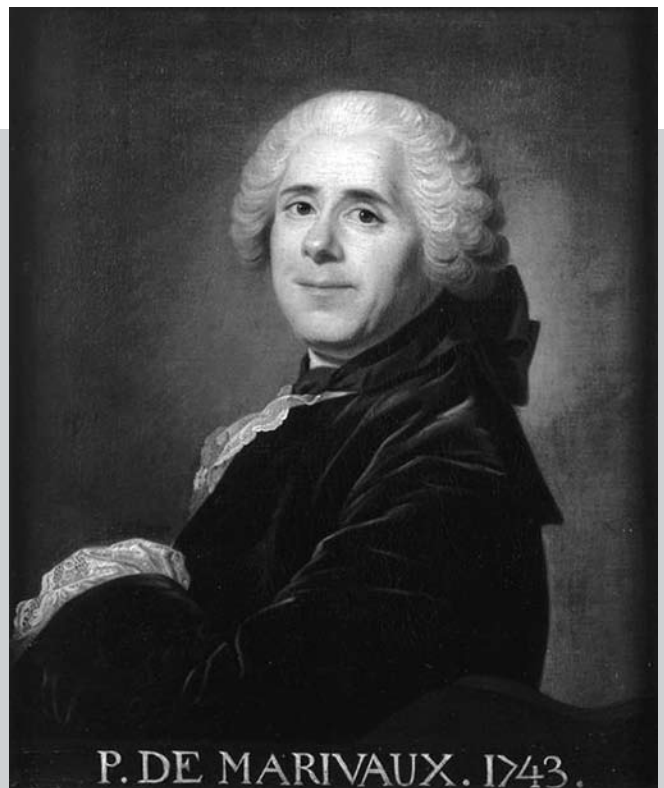
Маркіян ЯКУБЯК

МАРІВО – ДРАМАТУРГ І РОМАНІСТ

П'єр Карле де Шамблен де Маріво, відомий як Маріво (1688–1763), французький журналіст, романіст і насамперед драматург епохи Просвітництва, захоплювався театром і пошуком правди, критично ставлячись до стану тодішнього суспільства. Для театру *Італійські комедіянти* писав легкі комедії, необтяжливі стилістично розмовною мовою. Першого вересня 2009 року його визнано у *Комеді Франсез* п'ятим автором п'єс найчастіше здійснюваних постанов. Серед досліджень, присвячених життєвому шляху та творчості Маріво найповнішою є, на нашу думку, монографія Франсуази Рюбеллен “Маріво-драматург” [1].

Походив зі шляхетного роду. Навчався на правничому факультеті в Сорбонні. Завершивши навчання, отримав диплом адвоката, однак юридичною практикою не займався.

Перший його твір – одноактна комедія інтриг у віршах “Обачний і справедливий тато”. Публікує перший роман “Дивовижні впливи симпатії” 1712 року. Відвідуючи літературний салон пані де Ламбер, знайомиться з групою “Модерні”. Захоплюючись літературною формою “Нова точність”, з якої народився стиль “маріводаж”, виступає проти класицизму. Пише пародії, зокрема “Перелицьований Телемах”, “Перелицьована Іліада”. Про нього шириться слава як про блискучого мораліста рівня Лабрюйєра. Відтоді віддається театральній творчості. Першим його великим успіхом у царині драматургії є п'єса “Арлекін, вихований коханням”. Маріво пише окремі твори для талановитої акторки Сільвії Баллетті, розвиваючи так звану сентиментальну комедію. Шедеврами визнають його п'єси “Гра кохання та випадку” (1730) та “Брехливі зізнання” (1737). Створює також п'єси на соціальні теми, водночас виступаючи в пресі з філософсько-повчальними та естетичними роздумами. Його перу належать роман “Життя Маріанни”, “Успішний селянин”. Його обирають 1742 року на місце Вольтера членом Французької академії, де він

П'єр Карле де Шамблен де Маріво
 (1688–1763)

виступає з численними доповідями, що стосуються розвитку французької мови. У своїх п'єсах Маріво спирався на девіз римської комедії: *Castigat ridendo mores* (*Виправляй звичаї сміхом*) і вибудовував “місток” між буфонадою та імпровізацією в традиціях комедії *dell'arte*, вводячи у твори звичних персонажів (приміром, Арлекін), які стають бурлеском, літературно-психологічним театром у стилі тогочасних французьких та англійських письменників. Ці п'єси

Ілюстрація Шарля Берталя до п'єси «Гра кохання та випадку» в Повному зібранні творів Маріво. (Pierre Carlet de Chamblain de Marivaux, *Théâtre complet*. Paris: Laplace, Sanchez et cie, 1878).

характеризуються різними рівнями комічності, ігровими моментами, сатирою та поетичністю.

Вплив Маріво на тодішню французьку художню літературу виявився доволі значним. Він увів у театральну творчість романічний характер, що пізніше використовував Стендаль, а також першим застосував театральний діалог, що перейняв у XIX ст. у своїй творчості А. Мюссе, а в XX ст. – Ж. Жіроду. Публіка відвідувала постанови його п'єс з небувалим ентузіазмом, вважаючи їх модерними попри текстові складнощі, на які нападла тодішня критика. Ім'я Маріво породило дієслово «маріводити», що означало «обмінюватися галантно-витонченими висловами». Опісля виник термін «маріводаж» як окреслення витонченої форми моралі, пишномовного вияву почуттів і застосування народної мови. У кінці XVIII ст. Маріво зви-

нувачували у неточному володінні літературною мовою, у виступі проти смаків тодішнього суспільства, у створенні неологізмів, що не відповідали літературній нормі. Однак, перу Маріво належать неологізми, які увійшли у словниковий запас французької мови, (зокрема *faire parler son cœur, mettre en valeur*). Починаючи від XVIII ст. термін «маріводаж» набув подвійного значення: власний стиль Маріво і форма витонченого повчально-психологічного аналізу. В наш час «маріводаж» живається у значеннях: особливий тип діалогу між закоханими, спілкування у галантно-жартівливому тоні, створення ігрової й духовної атмосфери, взаємини, засновані на грі та спокусах [2]. Стильові риси п'єс Маріво всебічно зрозумовано в «Словнику театру» Патріса Паві [3].

В Україні твори Маріво не видавалися [4]. Вивчення постанов його п'єс в українських театрах потребує окремого архівного дослідження, однак в українському літературознавстві є розвідки щодо творчості цього драматурга. Так, у довіднику «Зарубіжні письменники» [5] у гаслі «Маріво» доречно названо персонажа Паскена, хоча його немає серед дійових осіб комедії «Гра кохання та випадку». Річ у тім, що у французьких комедіях слуга в пана має загальне ім'я – Паскен. У згаданій комедії це Арлекін. Є ще низка інших українських публікацій, де згадано Маріво [6]. 1994 року режисерка О. Дем'яненко (їй належить сценарій та режисура фільму «Гуцулка Ксеня» – 2019) зняла фільм «Жорстока фантазія» за п'єсою Маріво «Арлекін, вихований у коханні».

Маркіян Якуб'як

1. Françoise Rubellin. *Marivaux dramaturge. La Double Inconstance, Le Jeu de l'amour et du hasard*, Paris, Champion, 1996.

2. *Encyclopædia Universalis*, 1992, t. 14, p. 579.

3. Патріс Паві. *Словник театру*. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. – с. 89, 93, 113, 127, 188, 210, 228, 351, 401, 578, 582.

4. 1) Іван Левицький. *Галицько-русская библиография XIX ст. (1801–1898)* – Львов: Ставропигійський інститут, 1898.

2) *Чужоземне письменство на сторінках західно-української періодици (1914–1939)*. Бібліографічний покажчик. – Львів: Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів, 2003.

5. *Зарубіжні письменники*. Енциклопедичний довідник. Т. 2. Гасло «Маріво» – Тернопіль: Богдан, 2005.

6. 1) *Українська літературна енциклопедія*. Т.3. – Київ: Українська радянська енциклопедія, 1995.

2) *Українська загальна енциклопедія в 3-х томах*. – Львів-Станіслав-Коломия: Кооператив «Рідна школа», 1933.